

Aurora Bertrana a Oceania, 1928.

rodona a la Fontana d'Or moderada per Núria Cabré i amb les intervencions de Dolors Oller, presidenta del PEN català; Mariàngela Vilallonga, directora de la Càtedra M. Àngels Anglada; Isabel Segura, editora i representant de l'ICD, i Catalina Bonnín, estudiosa d'Aurora Bertrana. L'acte va incloure també la lectura d'alguns fragments de la seva obra, a càrrec de les escriptores Montserrat Abelló i Josefa Contijoch, i la intervenció de diverses peces de violoncel a càrrec de Clara Vallès, una música que evoca sobretot la

jove Bertrana resident a Ginebra els anys vint.

L'homenatge va recordar de manera especial el temps d'exili de l'escriptora a Suïssa, uns anys difícils en què necessità l'escalfor i suport dels amics per superar les dificultats materials i emocionals que patia. En una carta a Ventura Gassol des de Ginebra (10/3/1943), escriví: «No faig més que veure nous camins i aquests camins no menen enlloc. Les visites que faig i les telefonades que dono serveixen però per a donar-me a mi mateixa la sensació de l'esforç. Aquest esforç dura des de 1936 quan

D[éu] va deixar-me cara a cara amb la vida. Gairebé set anys de lluites i solitud! Això m'ha permès [...] de veure i apreciar el tresor únic de l'amistat. Quina dolçor més penetrant, quina gràcia quasi divina, una Toinon, un Ventura, un... però no puc nomenar-los tots. Perquè gràcies a Déu, en el concurs d'anys i tragèdies, he trobat alguns amics que beneiré tota la vida.» Entre els amics que ajuden Bertrana en aquests anys d'exili a Suïssa hi ha dos noms que ella destaca de manera especial, tant a la correspondència com a les *Memòries*: Antoinette de Montmollin (a qui anomena Toinon, i que l'acull un temps al sanatori que la família té a Perreux) i Jacqueline des Gouttes, amigues i traductores de *Paradisos oceànics* al francès.

En l'homenatge del passat mes de gener vam tenir el privilegi d'escoltar els records que guarden de l'escriptora Marie-Noëlle Lombard, Roland Lombard i Jacques de Montmollin, familiars directes d'aquestes dues persones que van fer una mica més dolç l'exili de Bertrana en terres suïsses. Tot i que eren petits quan la van conèixer, en recorden la música, el caràcter fort i la vitalitat, una característica que recorre tota l'existència de l'escriptora.

Amb aquesta evocació viva i personal va cloure un acte que va posar sobre la taula una vegada més la necessitat de recordar i rellegir una de les grans escriptores del segle XX al nostre país.

Glòria Granell Nogué

Alexandre Cuéllar, olotí polifacètic

La mort d'Alexandre Cuéllar significarà una notable pèrdua en el panorama cultural gironí, com a escriptor i col·laborador de la premsa de casa nostra, però també en el de la cultura mallorquina -visqué durant 12 anys a Mallorca i sabé impregnar-se del tarannà i la llengua de ses illes-, i provocarà un buit especialment sensible a Olot, on Cuéllar va deixar una gran petja amb la seva extensa i variada obra.

El Cuéllar escriptor, magnífic i elegant prosista, que es delia per una frase brillant, aconseguida. Absolutament enamorat de la seva època de joventut, la dels cuplets,

de la colònia forastera... un temps que magnificava amb les seves evocacions emotives, sempre allunyat del tòpic i els sentimentalismes cursis, però sempre evocat

amb un punt d'humor de finesa ajustada. Cuéllar formà part d'una generació, d'un grup d'amics, que ha donat prou noms il·lustres a la cultura catalana: Xavier Montsalvatge, Joan Teixidor, i el mateix Cuéllar...

Podem qualificar Cuéllar d'escriptor bilingüe, més pròpiament d'escriptor bidialectal (això sense comptar les seves incursions amb obres en castellà, especialment en el món teatral). Els anys de la seva estada a

Mallorca, com a secretari municipal de Sa Pobla, on solia tornar cada estiu, el van impregnar d'un mallorquinisme militant que es va traduir en els seus llibres de narracions costumistes (un gènere que curiosament va conrear ben poc en el seu vessant d'escriptor català oriental), dotades d'una vivesa i un humor certament deliciosos: *Cafè de Plaça*, *Històries de Binialfà*, *La Visita Oficial i altres narracions*, *Postals de Mallorca*...

Alexandre Cuéllar i Bassols
(Olot 1913-2006).

Es pregonava que no era historiador, que l'interessava més el retrat i l'anècdota que no pas la data i la precisió documental, però per altra

banda els seus llibres *El pintor Iu Pascual*, *Els sants d'Olot*, *El ball pla d'Olot*, entre altres, són absolutament imprescindibles per entendre la història de casa nostra i per la quantitat d'informació, ben contrastada, que ens aporten. Entre altres premis i reconeixements, tant aquí, a la seva ciutat natal, com a Mallorca, cal remarcar que el 1987 rebia l'homenatge dels Premis Ciutat d'Olot.

Es definia com a tastao-lletes, per la diversitat de gèneres que va conrear. En teatre, segurament una de les seves passions primerenques, va aconseguir un cert èxit amb obres com *El pueblo de papel* o *El bosc de la senyora àvia*; una passió que el portà més tard al món de la ràdio, amb una ingent quantitat de guions i adaptacions teatrals difoses des de Ràdio Olot, entre les quals *La Pinyalada*, *Solitud*, *El carrer estret*... Ha deixat una obra polifacètica: la narració, els contes, les guies, els seus articles, els seus magnífics llibres sobre història o biografies... però sobretot el Cuéllar memorialista, incansable..., fins a la darrera de les seves publicacions, unes excel·lents memòries: *Un cop d'ull al meu segle XX*, que publicà pocs mesos abans de la seva mort.

La guerra i el seu final

No deu ser del tot casual que, pocs mesos abans que arribi el setantè aniversari del començament de la Guerra Civil, historiadors i altres grups de recerca de casa nostra continuïn interessats no a parlar-nos de com va començar tot allò, sinó a recordar qui eren aquells que van haver de patir les presons, la repressió franquista i l'exili. Segurament, un dels millors exemples de tot plegat ha estat l'exposició «Literatures de l'exili», que hem pogut veure en el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona fins fa ben poc. Després de buscar-ne els rastres en els llocs de França o d'Amèrica on van anar a parar i després d'anar a veure'n els últims supervivents o d'haver parlat d'ells amb les seves dones o amb els seus fills, Julià Guillamon ha escrit un llibre que ja fa temps que hauríem d'haver tingut: dotze retrats de dotze intel·lectuals catalans dels anys de la Segona República. Que jo ara sàpiga, a les comarques de Girona ni hi ha hagut ni tampoc no es preveu fer res de semblant. Algú ens hauria de dir per què. Sobre el final de la guerra hi ha hagut, però, durant aquests mesos moltes iniciatives particulars d'historiadors i de diferents grups de recerca. A Banyoles, per posar un exemple, es va fer a mitjan novembre un col·loqui sobre el franquisme i els seus efectes. També ara fa uns mesos, Àida Lorenzo i Esther Llorenç van editar *Hores de vetlla*, un llibre on recullen més de 30 casos d'entre els 519 homes que van ser afusellats en el cementiri de Girona de 1939 a 1945. D'un i altre fet, vam informar-ne en un número anterior de la *Revista*. En aquest número, Joan Vicens publica una crònica sobre l'exposició «Memòria de la postguerra (1940-1960)», que va organitzar el Taller d'Història de Sant Feliu. Just un parell de dies abans que em posés a escriure aquestes ratlles, em va arribar el número 6 d'*El Trenta-nou*, el butlletí del Grup de Recerca de l'Època Franquista de Sant Feliu de Guíxols i la vall d'Aro dedicat a investigar la repressió del franquisme. En aquest darrer número i en el que han estat les seves sisenes jornades, el GREF ha investigat els camps de concentració. Llegeixo a l'editorial: «Segurament que seran les últimes i que, amb la publicació del llibre a finals del 2006, posarem punt i final a la nostra recerca històrica». Molt bé, doncs. Han fet un bon treball. A moltes altres poblacions, però, no s'ha fet res de res. I tampoc no s'ha fet gaire res des d'un àmbit més general. Per què? Ja fa molts anys que la Guerra Civil va acabar; no sé si ens estem adonant prou que ara s'està acabant també l'última generació que la va patir i la va viure.

Xavier Cortadellas

Jordi Pujiula